

JAN CIMICKÝ

TISÍC
JISKÉREK
NA NOČNÍ
OBLOZE

*Kdo málo viděl a mnohému se diví,
ten spatří velblouda s hrbem a domnívá se,
že je to kůň s kočičím hrbem.*
(čínská moudrost)

1

Vjem vstupuje do člověka jako základní kamínek poznání. Později se k němu řetězí další. Tady na počátku bylo dětské leporelo s krásnými barevnými obrázky, didaktické a mravoučné, a přece dokázalo ovlivnit zvědavou dětskou duši. Hrdinou byl malý Číňánek, klouček předškolního věku. Jeho rodiče odcházeli každý den do práce a on zůstával doma sám s babičkou. A protože měli kolem domku jen neúrodnou půdu, samé kamení, pustil se do práce a do košíku jej sbíral, postupně čistil plácek a na něm pak zasadil stromek. Byla to broskvička, která nádherně kvetla a plodila ještě krásnější barevné ovoce.

Pedagogický výchovný cíl mne tolik nezasáhl, ale zcela jistě inspiroval. Rozhodl jsem se na malé předzahradce před domem, kde jsme bydleli, vybudovat malou botanickou zahradu. A stejně jako literární hrdina z leporela jsem se pustil do práce... Postupně se mi podařilo v přírodě, v hájích a lesíčcích v našem okolí, najít a přenést sazeničky stromků a sázel jsem si je podle abecedy vedle sebe. Akát, babyka, buk, dub let-

ní, dub zimní, habr, jasan, javor, jilm, kaštan, klen... bylo jich asi dvacet, pěkně vyrovnané v řádce. Co bude dál, až vyrostou, mladého botanika nezajímalo. Byl to vjem a první ověřená zkušenost.

Přišly další vjemy. Pohádková knížka. A informace v ní, proč je mořská voda slaná. Prý to bylo tak: V daleké zemi žili dva bratři. Wang starší byl silný a vždycky ubližoval mladšímu, Wangovi druhému. Když jim zemřel otec, starší bratr si zabral všechn majetek, dům i buvola, a na mladšího nezbylo nic.

Žil se svou ženou ve veliké bídě. Jednou, když se vracel Wang druhý z rybolovu s prázdnýma rukama, uviděl na cestě ležet mlýnský kámen, zvedl ho a odnesl domů. Když do něj ve zlosti kopl, kámen se začal točit a mlít sůl. Mlel a mlel, soli přibývalo, byla jí hromada, a kámen nepřestával mlít. Teprve když Wang druhý den kámen obrátil, zastavil se. Wang začal sůl prodávat a konečně i spokojeně žít. Dověděl se to ovšem jeho závistivý bratr a kámen si od něho vypůjčil. Protože však ani nevyčkal, až mu mladší bratr poradí, jak se kámen zastavuje, namletá sůl mu rozbořila dům a kámen se pak skutálel z kopce rovnou do moře. A tam pořád mele a mele...

Kamínky do mozaiky. Lampiony, barevné lampiony s rozsvícenými svíčkami. Další z těch jiskérek vzdálené kultury.

A dvě knížky veršů ve žluté vazbě. *Zpěvy staré Číny*, které přeložil Bohumil Mathesius. Křehká a mámi-vá poezie. Obrazy míst a krajin, zvyků a nakažlivého klidu, když se obrovský měsíc odráží na hladině vody.

Jediný opravdový a autentický vjem, kde zážitek byl obohacen i o chuť a vůni, se nabízel v Praze, ve Vodičkově ulici, kde byla první čínská restaurace. Dnes, kdy je takových restaurací všude mnoho a nabízejí všechny univerzální jídelníček přizpůsobený

Evropanům, je první čínská restaurace již legendární. Zajít na večeři do „číny“! To byl svátek, který neměl obdoby. Černá čínská vejce, zakopaná v zemi a zabalená v jílu! První kung-pao nebo šuej-ču-žou... A také první čínská kuchařka, která popisovala, jak lze nahradit některé ingredience, které se v tehdejší době nedaly sehnat na našem trhu. Jak si vyrobit sójovou omáčku z worcesterské... co zastoupí bambusové výhonky...

O té vzdálené zemi se vědělo tak málo!

Co jsme mohli znát o hrůzách „kulturní revoluce“, kde zdivočelé tlupy primitivních a agresivních adolescentů pod rouškou hledání nové společnosti a ve jménu vůdce Maa ničily vzácné historické památky a vláčely uličkami hanby vzdělané profesory a umělce! Z dnešního pohledu další vjem a děsivá zkušenost, co vše je ve společnosti možné, když se zfanatizuje dav.

A do té mozaiky patří i vyprávění spisovatelky, která na vlastní oči poznala Čínu počátkem padesátých let minulého století. Jarmila Glazarová a Vladimír Mináč tvořili delegaci, která tehdy mladou a teprve rozvíjející se republiku navštívila. A Glazarová byla pozorný návštěvník a ještě pozoruhodnější vypravěč.

Poznali jsme se a spřátelili někdy v roce 1966 a já nikdy nezapomenu na její poutavé vzpomínání v domku na Lhotce.

Ano, byla to právě ona, která mi naočkovala touhu poznat Čínu a nasadila mi ji do hlavy definitivně!

Bydleli jsme blízko sebe, já s rodiči na sídlišti Novodvorská a ona se svou sestrou Irenou v domku na Lhotce, co by kamenem dohodil. Naše přátelství upevnil rok šedesátý osmý a spousta drobných detailů. Studoval jsem tehdy medicínu a její synovec Vít Dvořák byl již uznávaným odborníkem – onkologem.

Chodívali jsme na dlouhé procházky po okolí, když venčila svého pejska, jezevčíka Lalíka, a přitom vyprávěla. Jarmila Glazarová byla skvělý vypravěč.

Při jedné takové procházce vzpomínala na svou návštěvu Číny, kam v padesátých letech přijela na oficiální spisovatelskou návštěvu společně s Vladimírem Mináčem.

Poslouchal jsem ji zvědavě a v duchu si říkal, že se mi nikdy nepoštěstí, abych tuhle vzdálenou a záhadnou zemi poznal.

„Představ si, Honzíku,“ říkala, „že je tam takové ztracené žluté údolí a v něm je jeskynní sídliště!“

„Sídliště?“ Žil jsem v panelovém sídlišti a představa, že někdo žije v soustavě jeskyní, mi připadala nemožná.

„Ovšem, je to tak,“ pokračovala a usmívala se, „tak jsem si to do té doby neuměla představit. Ta obydlená země je vytesána ve sprašové zemi, která má žlutou barvu a stále se mění. Za poledne, když je vzduch rozpálený, mísí se v něm žlutý prach, a ta směsice se tetelí žářem, jako by se stěny rozplývaly a mizely. Připadalo mi, že když se zvedne vítr a nese s sebou ten žlutý prach, jako by letěl třepotavý plamen.“

Zem na povrchu je sypká, že by se dala přehrabovat prsty, proto je tu každý centimetr čtvereční země osázený. A přece je tu nedostatek vody! Trubičky pórů v zemi pohlcují dešťovou vodu tak rychle, že suché léto může zničit úrodu všude, kam není možné dovést vodu a důmyslně zavlažovat políčka...“

Poslouchal jsem ji a snažil se představit si, jak v té průlinčité zemi je vytesané obydlí, jak lidé žijí pod zemí, pod svými políčky. Připadalo mi to nemožné! Musí přehánět!

Asi postřehla, že jsem na rozpacích.

„Můžeš mi věřit! Sprašová země se štěpí vždycky v kolmých blocích, takže tu není prudký svah do údo-

lí, ale celá soustava teras, které jsou na sebe postavené, a v některých místech tak vznikly i věžičky a pagody. Po terasách vedou stezky a na těch širších terasách jsou pole. Někdy se obydlí dostávají dost hluboko, dokonce i padesát metrů pod povrch.“

„Takže oni bydlí v jeskyních? Vydlabaných v zemi?“ ujišťoval jsem se.

„Ano, jsou to celé soustavy dvorců, domů, vevnitř jsou vybílené, pevné, se vším všudy jako v normálním bytě. A je tam pořád stejná teplota, v zimě příjemně hřeje, v létě chladí. Jinak by tu mohli těžko stavět nějaká obydlí, je tu málo dřeva, stejně jako kamene. V těch jeskyních bydlí rodiny už po mnoho generací, celá staletí!“

Snažil jsem se představit si to. Celá obydlí, vydlabaná v zemi!

„Velký problém je tu voda, studny musí být hodně hluboké, třeba i šedesát metrů, aby dosáhly ke spodním zásobám vody. Navíc od severu je tahle krajina často bičovaná písečnými bouřemi, kde horké větry zanášejí krajinu pískem. Ale protéká tudy mohutná řeka, které říkají Žlutá, podemílá a odplavuje sprašovou zem, a nese tak žlutavé sprašové bahno až k moři...“

Ani v duchu jsem nedoufal, že to všechno uvidím na vlastní oči. Že poznám prostorné byty, vyhloubené ve sprašové zemi, kde je k dispozici všechn komfort moderní doby včetně elektřiny, televizoru a lednice.

To se mi ovšem poštěstilo až o hodně let později.

Musím přiznat, že mně učarovaly i romány van Gulika o soudci Ti. Co na tom, že to byla jen literární fikce! Byla však zařazená do tajemné atmosféry někdejšího a nám neznámého světa, kde soudce, neúplatný a spravedlivý, dokáže vyřešit a zároveň rozsoudit složité kriminální případy. Pro začínajícího autora, kterého vždy přitahovaly detektivní příběhy, byla Čína prostředím lákavé a vzrušující.

A to nemluvím o čínské astrologii, kde se postupně střídá dvanáct zvířat podle toho, jak navštívila Budhu, a stávají se tak patrony celého roku. Podle této představy přebírají lidé v takovém období narození i některé vlastnosti uvedených zvířat. Bylo to zajímavé, ale jist jsem si nebyl. Jsem totiž Myš...

Ale poslední vjem, možná ten nejdůležitější, nastal, když jsem se setkal s akupunkturou. Poprvé jsem ji zaregistroval, když velká farmaceutická a renomovaná společnost Sandoz natočila dokumentární film, kde se v Číně realizovala operace, při níž byl z ledviny odstranován kámen. Ta operace se prováděla při analgezií akupunkturou, kdepak celková narkóza, ale jehličky napíchané do různých bodů, a pacient byl při vědomí a mohl během operace dokonce komunikovat s redaktorem, který dokument natáčel. Bylo to něco neuvěřitelného, z říše snů. Osobně jsem se pak setkal s touto podivuhodnou metodou o něco později.

Stalo se to, když můj bratr měl těžkou autohavárii a na rehabilitaci ve Vinohradské nemocnici se ho ujala doktorka Barešová. Byla vedle doktorů Kajdoše a Hovorky obětavým propagátorem nepřilíš uznávané metody. A když jsem zjistil, jak obdivuhodně zabírá taková tradiční medicína i na mého mladšího bratra, musel jsem do ní proniknout! Naučit se jí. Už čtvrt století se technikou akupunktury zabývám a díky tomu jsem mohl přehodnotit celé medicínské poznání, které východní medicína zásadně obohacuje. Ostatně naše dnešní medicína je stará, řekněme sto padesát let, ta jejich, východní, pět tisíciletí... jaký rozdíl mezi postupem, kdy naše medicína nabízí lidem léky, které tlumí nepříjemné příznaky, zatímco akupunktura stimuluje pomocí aktivních bodů energetické systémy v těle, aby se organismus sám vzchopil, bez dodávání něčeho umělého, a začal se bránit. Někdy přicházejí pacienti

a říkají: já tomu nevěřím! A já jim odpovídám: to není záležitost víry, vyzkoušejte si to. A moc rád vnímám jejich překvapení, když si na sobě ověřují, jak akupunktura působí. Jak třeba dokáže odstranit bolest...

Vidět neznamená dívat se, zaslechnout neznamená slyšet.

Číňané říkají, že kdo nikdy nevystoupil na horu, ten neví, jak je nebe vysoké, a kdo se nikdy nepotápěl v řece, ten neví, jak je země hluboká.

A také že o sněhu nemůže mít motýl žádné mínění...

Změnil se čas, změnila se doba a vzdálená Čína se najednou stala mnohem dostupnější. Pozvolna se její obraz začal vynořovat z nejasného oparu.

Měl jsem příležitost ji navštívit již devětkrát, a přesto vím, že jsem viděl a poznal jen malý zlomek toho, co může cizinci nabídnout.

Co nového přinese tato desátá cesta?

*Hluboká moudrost vyrůstá
ze silných pochybností.
(čínská moudrost)*

2

Neznám jiný národ na světě, který je tak ochotný porozumět cizinci, mluvícímu naprosto nepochopitelnou řečí! Představa Evropanů, že se v Číně s obyčejným a prostým člověkem snadno domluví nějakým cizím jazykem, nejlépe anglicky, je přinejmenším neopodstatněně optimistická. Pravda, když Teng Siao-pching vyhlásil politiku „přibližování se světu“, začali se školáci učit anglicky. Většinou to ale končí v nadšeném volání „hallo“, kdy dětičky školního věku s rozzářenýma očima mávají na vzezření jasného a nápadného cizince. Tím ovšem obvykle jejich slovní zásoba končí. Ani většina dospělých na tom není o moc lépe, takže bez tlumočnicka je komunikace svízelná. Ale existuje přece nonverbální komunikace, která pantomimicky dokáže vyjádřit téměř vše, jen se přestat ostýchat.

Ovšem, když vám nic jiného nezbyvá, musíte to zkusit!

K mému překvapení se mi obvykle podařilo tímto způsobem, provázeným slovně některým z cizích jazyků a výmluvnou gestikulací, nejen nakoupit, ale i při-

mitivně vysvětlit, co asi chci. To vede ke zvýšenému sebevědomí až předčasné pýše, což jsme si s kolegou Petrem mohli ověřit hned dvakrát. Pýcha zkrátka i tady předchází pád...

Jednoho večera jsme si na tržišti v přístavu nakoupili čerstvé krevety, že si je večer sníme s majonézou, jako takový jednoduchý mořský salát. Bylo však třeba ještě koupit majonézu. V samoobsluze jsme ji našli, ovšem byly tam čtyři druhy, popsané jen čínskými znaky. A pokud nerozumíte čínsky, jste ztraceni! Pokoušeli jsme se prodavačce vysvětlit, že chceme majonézu smíchat s krevetami a sníst. To se dá manuálně ukázat dost jasně a přesvědčivě, zádrhel nastal až v okamžiku, kdy jsme po ní chtěli, aby nám ona vybrala tu správnou, kterou bychom měli koupit. Tvářila se stále dost nechápavě a kroutila hlavou. Po dlouhém naléhání nakonec na jednu ukázala! Jak se nám ulevilo!

Donesli jsme si vítězoslavně nákup do hotelu, z jehož okna byl výhled na Pchu-tung, část Šanghaje, kde vyrostla nejen 468 metrů vysoká televizní věž, ale celé moderní centrum výškových staveb. S padajícím večerem se začaly rozsvěcet pestré blikající reklamy a po řece Chuang-pchu projížděly nákladní čluny i vyhlídkové lodi, některé směřující až k ústí Dlouhé řeky.

Vyrovnaná a klidná večerní pohoda, jako předurčená pro lahodnou večeři. Spokojeni, jak se nám podařilo domluvit, a s pocitem naprosté dokonalosti jsme připravili krevety, otevřeli krabičky s majonézou, přidali ji na mořské plody a labužnicky zasedli k oknu, aby pocit harmonie byl dokonalý. Spojení prožitku ducha i žaludku.

Jenže... naše sebevědomí utrpělo vzápětí velikou ránu. Koupili jsme majonézu, pravda... Ale nenapadlo nás, že v Šanghaji je majonéza sladká! Cukrářská...

Zkoušeli jsme statečně odolat nezvyklé chuti, ale nakonec jsme to vzdali... bylo to skutečně příliš jiné!

Jenže člověk se nesmí vzdávat!

Jeden z dalších večerů jsme dostali další nápad: koupíme si lahvové pivo (což se v čínštině říká *pchi-tiou* a česky to zní snadno – „pít’o“) a vezmeme si lahvičku vína. Obchod byl poblíž hotelu, ale protože jsme se chtěli ještě projít, nechtěli jsme tahat nákup s sebou. Nastala další jazyková zkouška. Jak se zeptat, do kdy mají otevřeno? Mohu ujistit, že pantomimická řeč byla hodna mistrovství slavného Ladislava Fialky, alespoň podle našeho názoru, jenže prodavačky na nás zíraly stále nechápavě. Marně jsem naznačoval, jak se zamyká, stahuje roleta... nakonec se jedna rozzářila a odběhla. Vrátila se – s visacím zámekem na kolo... Smířili jsme se s tím, že to nevysvětlíme, a šli jsme svou cestou. O to větší překvapení nás čekalo, když jsme se vraceli. Prodavačka už číhala před krámkem a ukazovala, ať jdeme dál! Zřejmě celou tu dobu přemýšleli, co jsme chtěli říct, a nakonec na to přišli! Na papíru měla napsanou velkou číslovku, zavírali až o půlnoci. Neumíte si představit, jakou měli radost, že jsme si nakonec porozuměli. A jak nám se zahojilo pošramocené sebevědomí...

Každé poznání cizí země se děje po vrstvách. Historie, krajina a lidé v ní. Epizodická setkání, po čase vyplují na povrch vzpomínky. Zapsala se nenápadně a trvale.

Ta čínská dívenka se nijak nelišila od stejně starých studentek, které můžeme potkat kdekoliv po světě. Moderně oblečená, na krku se sluchátky, s batůžkem na zádech. Seděla na lavičce v jednom z buddhistických klášterů a zaujatě si četla v nějaké knize plné čínských znaků.

„Co si asi čte,“ uvažovala nahlas Eva Kantůrková.

„Zeptáme se!“

„A bude nám rozumět?“

Rozuměla anglicky a ochotně se dala do řeči se dvěma neznámými cizinci.

„To je moc zajímavá knížka,“ vysvětlovala, „napsal ji největší současný světový spisovatel!“

Zajímalo nás, kdo to asi je. V duchu jsme hádali, koho z nositelů Nobelovy ceny má asi na mysli. Ale ulehčila nám to.

„Jmenuje se Milan Kundera. Přečetla jsem všechny jeho knihy!“ prohlásila nadšeně. „Tohle je *Nesnesitelná lehkost bytí*, moc se mi líbí!“

Měla pravdu. Překlady knih Milana Kundery tvořily v každém knihkupectví hezkou řádku.

Asi tak dvacetiletý chlapec zase postával po šesté hodině večerní na kraji ulice, která se z rušné dopravní tepny úderem večera proměnila v tržiště. Teng zavedl možnost, že lidé si mohou večer, když skončí ve svém zaměstnání, přivydělat jinou činností. Po půlnoci se improvizované tržiště opět promění v původní ulici, po které přestanou korzovat lidé a jezdí tu opět auta. Když se uklidí nepořádek a odpadky, nikdo ráno neví, že tu byl večer takový mumraj.

Tenhle mladík měl před sebou gril s dřevěným uhlím a nabízel kolemjdoucím špízy z kuřecího masa. Cizinci byli nápadní, samozřejmě, a tak se jeho odvážné úsilí obrátilo k nim. S obratností mima předváděl, jak jsou jeho výrobky dobré, jak zahřejí žaludek a přinesou dobrou náladu. Bylo na něj radost pohledět, ocenit, jak se snaží! Jenže my jsme se vraceli z večere a měli jsme žaludek nasycený víc než dost. I naše pantomimická konverzace by si zasloužila ocenění: jak jsme najedení a jídlo je naštosované až nahoru do krku a že za to může tamhle ta restaurace... Chodili jsme totiž do malé restaurace, kterou vedly dvě sestry

ze S'-čchuanu a jejich péče o nás byla stejně nadšená. Neměly tam klasické jídelní lístky, na nichž by si cizinec mohl prohlédnout, a podle obrázku vybrat, na co má chuť, nebyl tam ani překlad do cizího jazyka, jen čínské znaky. Vyřešily to po svém a jednoduše: ukázaly na znak nějakého jídla, které doporučovaly, a pak nás zavedly do kuchyně a ukázaly, co to je!

A právě když jsme se následující večer vraceli, z dálky na nás ten mladík gestikuloval a smál se. Ukazoval, kam až jídlo dosahuje, a naznačoval, jestli by tam nebylo malinké místečko, kam by se vešel jeho špíz. Mohl jsem snad odolat?

Mnich, s nímž jsme se potkali v zahradě chrámu na svaté hoře E-mej-šan, naznačoval, že by si chtěl povídat, na to ovšem naše gestikulace nestačila. Když přišel tlumočník, byli jsme zvědaví, co ho na nás tak zajímá.

„Odkud jste?“ ptal se.

Měli jsme pocit, že mluvit o České republice by bylo asi málo. Co může mnich v odlehlém klášteře, daleko od současné civilizace, vědět. Obvykle jsme říkali, že jsme z Evropy.

„A odkud z Evropy?“

Přiznali jsme se.

„Aha,“ rozjasnil se buddhistický mnich, „z Československa! Vy jste se rozdělili a nebyla tam válka!“

Zůstali jsme na něho nevěřičně zírat.

Věnoval nám přívěsek na krk, bronzového malého Buddhu, pro štěstí.

A dva bratři hluboko ve vnitrozemí, v provincii Kuej-čou se nenechali vyrušit z práce, když jsme zastavili opodál. Jeden z nich čistil česna, systematicky a zaujatě, druhý seděl na bobku před jejich skromnou chatrčí a v kotlíku připravoval nejspíš zeleninu na oběd.

Míchal velice soustředěně a okolí si nevšímal. Zatímco fotograf Karol Benický odběhl do rýžového po-

le a brodil se bahnem, aby získal co nejlepší snímek, já jsem kroužil s kamerou kolem a chtěl jsem zaznamenat právě tuhle atmosféru. V Evropě i jinde ve světě se vnímá takové počínání jako zásah do soukromí a asi by se kameraman se zlou potázal. I já jsem byl opatrný, kroužil jsem krajinou políček až k obzoru a zpátky... až jsem stál skoro těsně u bratra-kuchaře, který stále připravoval jídlo. Už nemohlo být pochyb, že si natáčím jeho a jeho úsilí. Konečně zvedl hlavu a zadíval se na mě. Trochu mi zatrnulo, jestli jsem tu svoji troufalost nepřehnal – ale kdepak.

Jeho oči se usmívaly a – začal nás zvat k obědu! Upřímně a opravdu. Rozdělili by se s námi o svoje polední skromné jídlo. I tlumočnickovi dalo hodně práce, aby vysvětlil, že jsme se jen zastavili a že musíme být brzy někde jinde. Měl jsem pocit, že to kuchaře opravdu mrzí...

A setkání s multimilionářem panem Kuo se zapsalo stejně přesvědčivě. Přišli jsme k němu den po velkém zemětřesení, které zasáhlo Tchaj-wan a způsobilo tam obrovské škody na budovách. Mnoho domů zůstalo v rozvalinách a byly i oběti na životech a veliké materiální škody. Pan Kuo byl starý muž, který jako chlapec odešel z kontinentální Číny a podařilo se mu za svůj život vybudovat hotelové impérium. Většina hotelů byla právě na ostrově.

Když Kuo zestárl, vrátil se zpět do Číny a nedaleko Kantonu vybudoval feudální sídlo, připomínající císařské město v Pekingu. V něm měl k dispozici desítky pokojů pro mladé umělce z celého světa, kteří sem mohou přijít a zadarmo se ubytovat, stravovat a tvořit! Skutečný mecenáš umění!

Věděli jsme, že jistě i jeho postihla taková katastrofa. Člověk v tu chvíli neví, jak se zachovat. Kondolovat? Přejít to a nevracet se k tomu?

Pan Kuo nás přijal s rozjasněnou tváří, nabídl tradiční obřad čaje a zajímal se o celou naši tvorbu. Nakonec se řeč stočila i na zemětřesení. Musel jsem položit otázku, která mne přímo páčila na jazyku.

„Také vás katastrofa zasáhla? Máte velkou škodu?“
Přikývl, jako by se o nic závažného nejednalo.

„Předběžně asi deset milionů dolarů!“

„Ale máte to pojištěné!“

Zavrtěl hlavou a usmál se. Jen tak rozhodil rukama, jako by se jednalo o pár jüanů. A právě tady jsem si uvědomil, jak veliký rozdíl je mezi Evropanem, který si stále stěžuje a běduje při sebemenší příčině, a Číňanem, prostoupeným vyrovnanou harmonií buddhismu a taoismu.

A stejně tak musím vzpomenout na setkání se žebřákem v Chang-čou, u Velkého západního jezera, kam jezdil na léto i císař z Pekingu. Byl listopad, svítilo sluníčko, příjemná pohoda a teplo, jaké si člověk v tomto období ani neumí představit. Seděli jsme s Evou Kantůrkovou na lavičce u jezera, využívající posledních minut před odjezdem zpět do Pekingu. Na jezeře nějaký rybář sklízel oddenky lotosu.

Všimli jsme si, že se k nám blíží vytáhlý Číňan, s řídkým vousem na bradě, jako by vystoupil z historické rytiny. Žebřák ze severu, kde jsou lidé vyšší a hubenější, na rozdíl od jižanů, menších a silnějších. Vztahoval k nám ruce od chvíle, kdy nás spatřil, a když došel až k nám, začal ukazoval na svoje děravé plátěnky. Nerozuměli jsme mu, ale bylo zřejmé, že nám ukazuje, jak je na tom před blížící se zimou.

Eva Kantůrková měla takovou teorii: když člověk přijede do cizí země, měl by mít připravené drobné, aby je mohl dát potřebným. Měli jsme drobných plné kapsy, a protože se blížil odjezd zpátky domů, zdálo se, že je už nebudeme potřebovat při jiné příležitosti-

ti. Bez dlouhého přemýšlení jsme vyprázdnili kapsy a do jeho nastavených dlaní nasypali všechny ty cinkající mince.

Žebrák zůstal stát překvapeně a nechápavě a pak nám začal něco říkat, stále s nastavenýma rukama. A lidé, co se kolem seběhli, pokyvovali směrem k nám uznale hlavou. Nerozuměli jsme ani slovo, ale bylo zřejmé, že nám děkuje. A žehná! Nezapomenu nikdy na ten zvláštní hřejivý pocit...

*Chceš-li se najíst,
neurážej kuchaře!*
(čínská moudrost)

3

Desátá cesta! Obrovské letadlo vzlétá z Roissy – Charles de Gaulle v Paříži a zhruba za deset hodin přistane v Pekingu. Škoda že přímo letět do Číny lze skoro ze všech evropských zemí, jen z Prahy ne! Můžeme si ovšem vybrat: Švýcarsko, Německo, Rakousko, Polsko, Finsko, Holandsko, Francie... Hned by byl let skoro o dvě hodiny kratší!

Když v tom obrovitém kolosu usedneme, je před námi dlouhý čas, kdy můžeme číst, spát anebo meditoval, s krátkými přestávkami na občerstvení a jídlo. Nastává chvíle, kdy si v duchu můžeme tiše opakovat všechno, co jsme si zapamatovali z předchozích návštěv. Čím začít?

Nežijeme proto, abychom jedli, nýbrž jíme, abychom žili!

Jídlo v Číně musí především vyhovovat zraku, čichu a chuti – sladké, slané, ostré, kyselé a hořké – a to vše se rafinovaným způsobem kombinuje. Neméně důležité je ovšem pít! Jsme zvyklí pít pramenitou vodu, někdy s bublinkami, jindy bez nich, v Číně je věnována

obrovská pečlivost i výběru vhodné vody na přípravu čaje!

Když si v Pekingu objednáte pivo Tsingtao (Čching-tao), vyráběné ve zdejších německých pivovarech, nepřekvapí vás – jen zalitujete, že německé pivovarnictví vytlačilo naše, české. Připít si můžete kořalkou z rýže či destilovanou z obilí, žlutým vínem anebo si i pochutnat na velmi dobrém červeném víně, třeba Dynasty, které je vyráběno především v provincii Che-pej.

Pije se méně kávy, spíše výjimečně, naopak však je tu dlouhá tradice přípravy čaje, celý rituál, kde se vychutnává různá síla louhování – je to slavnostní obřad, stejně jako tradice čajoven.

Poletíme nad severem Evropy, Uralem, Sibiří až k Bajkalu a pak nad Mongolskem a pouští Gobi.

Letadlo klouže a monotónně pluje deset tisíc metrů nad zemí a přitímí uvnitř ukoľébává ke spánku.

V té vtíravé dřimotě se v podvědomí objevuje jakási postava. Je to soudce. Soudce Ti...

Autorem těch nádherných a napínavých příběhů, které jsem čítal jako kluk, byl diplomat a spisovatel Robert van Gulik. Příběhů napsal celkem devatenáct, ale na počátku byl příběh opravdový, někdy z doby dynastie Ming (ta panovala v Číně pro srovnání od doby, kdy u nás vládl císař Karel IV., a udržela se až do roku 1644, tedy prakticky do konce naší třicetileté války). Jenže soudce Ti skutečně existoval! Jmenoval se Ti Žen-t'ie a žil mnohem dříve, v době panování dynastie Tchang, tedy někdy v 7. století. Gulikovi se původní příběh tak zalíbil, že si tuto postavu vypůjčil, inspirovala ho a svých příběhů o soudci Ti napsal devatenáct. Jenže tím to neskončilo. Když van Gulik zemřel, bylo to líto francouzskému spisovateli Frédéricu Lenormandovi...

Lenormand v této linii pokračoval a napsal nových originálních patnáct příběhů soudce Ti, a to ještě nebyl konec: Američan čínského původu Ču Siao Ti (Zhu Xiao Di) k nim v roce 2006 připojil i svoje *Příběhy soudce Ti...*

Nedivím se, že postava spravedlivého soudce tak zaujala a okouzčila spisovatele milující napětí a logiku.

Pomalou usínám a představuji si, jak by asi vypadal takový moderní soudce Ti. Spisovatel má přece neomezené možnosti fantazie! Stačí jen uvolnit stavidla a nechat se unášet...

A jako ve filmu se před očima odvíjí příběh, který jsem před lety napsal a inspiroval mě posléze ke knížce o soudci Tingovi... *...Letadlo se konečně pomalu snášelo na plošinu uprostřed horských štítů, zprvu to však vypadalo, že se musí dotknout křídlem nebo podvozkem některého ze zasněžených vrcholků, až z toho jímala závrat! A skutečně, letiště v městečku Li-t'iang, v nadmořské výšce dva tisíce šest set metrů, vypadalo z výšky jako malé ptačí hnízdo, kde někdo rozvinul stužku.*

Ting Chaj-t'ia si oddychl, když se kola dotkla plochy a stroj zastavil. Létal nerad a měl vždycky nepříjemný pocit strachu, nemohl se toho zbavit a přitom nechtěl, aby si toho někdo povšiml. Zvláště tady, na jeho první štaci, na prvním místě, kde začíná svou pracovní kariéru jako soudce. Oddychli si ale zřetelně všichni pasažéři, nejen on.

Bylo mu dvacet šest let a vystudoval práva na pekingské univerzitě. Před dvěma měsíci absolvoval konkurz a uspěl! Stal se jmenovaným soudcem v historickém Li-t'iang, na počátku Tibetské náhorní plošiny, severozápadně od hlavního města provincie Jün-nan, Kchun-mingu. Pravda, konkurzy mají v Číně svou tradici, nejméně dva tisíce roků se opakují ve stejných regulích, a žádný císař, žádný režim ani systém na tom

nic nezměnil. Kdo uspěje, stává se na čtyři roky státním úředníkem, soudcem. Jeho úkolem je dbát na spravedlnost na svěřeném území, má v ruce zákon, něco jako americký šerif a soudce v jedné osobě...

Ano, jako by se čas zastavil. Ting Chaj-t'ia se ujme úřadu a bude bydlet a pracovat v ja-menu, stejně jako jeho předchůdci ze všech císařských dynastií. Dokonce i soudní palác zůstává stejný. Tradiční, do čtverce postavený palác, kde v přední části, chráněné sochami dvou draků, zasedá soudní tribunál, kterému soudce předsedá. Sem přivádějí provinilé, tady se vyšetřují a soudí. V levém křídle bydlí pomocný personál, soudcovi pomocníci, jejichž pravomoc je vyšetřovací. V pravém křídle žilo dříve služebnictvo a dnes všichni, co zajišťují fungování soudu. A konečně v zadním paláci jsou místnosti, které užívá soudce.

Soudce Ting Chaj-t'ia byl nesmírně zvědav, jak bude vypadat jeho nynější domov. Byl ještě svobodný, většinu času věnoval svým koníčkům a zálibám. Miloval poezii a hlavně verše Li Poa a Tu Fua a sám se také pokoušel psát.

„Vznešený soudce,“ uklonil se drobný mužiček, který ho již z Kchun-mingu doprovázel, „pojd'te, čekají na nás. O vaše zavazadla se postará Pao, to je druhý pomocník!“

Soudce pokrčil rameny a následoval mužička k východu. Respektoval vše, co mu jeho nynější úřad předepisoval, nebránil se. I tak si připadal trochu jako ve snu. Znal tolik historek o slavných soudcích, kteří neúplatně hájili zákon a spravedlnost. A přál si být vlastně taky takový. Stejně jako chlapci jinde na světě chtějí být třeba kriminalisty, inspektory a komisaři.

Jenom to oslovení mu připadalo trochu staromódní!

Před letištní budovou čekal džíp s šoférem a ještě jedním mužem, ten na rozdíl od drobného Čanga

byl doslova hromotluk a mezi ostatními Číňany vypadal jako obr. Jakmile je spatřil vycházet, vrhl se k nim a téměř Čangovi vytrhl vozík se zavazadly.

„Pojďte, blíží se bouřka!“

Bylo znát, že tahle informace je asi zneklidňující. Ting věděl, že přijíždí do oblasti, kde se často může setkat s přírodními katastrofami, před několika lety tu bylo zemětřesení a zřejmě i bouře tu bývají silné. Nedával na sobě ovšem nic znát. Venku bylo příjemné teplo, i když zvolna končil podzim a blížila se zima. Čtyřicet stupňů nad nulou. A někde ve zdejších hájích prý dozrávají mandarinky a banány! Tak vysoko v horách.

„Bude se vám tu líbit, vznešený soudce!“ řekl pomocník Pao a naskládal kufry do auta. Všichni se pohodlně směstnali dovnitř a řidič vyjel.

Ting si mlčky všimal cesty, vysokých štítů hor, které je obklopovaly a na nichž svítily bílé sněžné čepice. Na některých místech bylo znát, že vozovka je spravovaná, anebo dokonce docela nová, možná ještě stopa po zemětřesení, pomyslel si Ting, ale nezeptal se. Jeli mlčky až do městečka.

„Budete zatím ubytován v penzionu naproti ja-menu,“ informoval Pao, „vaše bydlení se upravuje. Čekali na vás, jaká budete mít přání.“

Ting si ještě nestačil zvyknout na úctu, kterou mu tady projevovali. Přeskočil teprve nedávno ze studenta do role důstojného funkcionáře... Řekl si však, že jistá zdrženlivost ničemu neuškodí.

„Ano, rád se podívám,“ řekl, „ale nejdřív bych si rád prohlédl městečko, kde mám působit. Chci si udělat představu.“

Nebe se zatím zatáhlo a zdálo se, že co nevidět se spustí skutečná horská bouře. Vítr se začal prohánět, až ohýbal stromy.